

Spanyol gazdasági gondok

Éltető Andrea

A görög krízis kapcsán egyre többet hallani arról, hogy ez a fajta „betegség” megfertőzheti Spanyolországot és Portugáliát is, vagyis ők lesznek a következők, akik esetleg komoly segílyre szorulnak. Nézzük meg közelebbről, milyen most Spanyolország helyzete!

Először is, Spanyolország esete más, mint Görögországé. Itt a költségvetési politika nem volt felelőtlennek mondható, az euró bevezetése óta fegyelmezett volt. Három éven át (2005–2007) még államháztartási többletet is fel tudott mutatni az ország. A bajok a gazdaság szerkezetéből és versenyképességéből fakadnak, ami miatt a 2008–2009-es válság súlyosan érintette Spanyolországot. A válság és az azt enyhítő intézkedésekre fordított kiadások következtében a költségvetési hiány igen csak megnőtt, a GDP 11,4 százaléka volt 2009-ben.

Az egyik legfőbb gazdaság szerkezeti átalakulás az, hogy Spanyolországban az elmúlt évtizedben tovább csökkent az ipar és a mezőgazdaság súlya, s ezzel párhuzamosan nőtt a szolgáltatások és az építőipar jelentősége. 1998-ban a foglalkoztatottak 9,8 százaléka dolgozott az építőiparban, 2007-ben pedig már 13 százaléka. Az ingatlanszektor és az építőipar szárnyalt. Számos nagyberuházás, „megaprojekt” jött létre, és rengeteg új lakás épült. Erre az adott alapot, hogy a bevándorlók tömege miatt megnőtt a kereslet a lakások iránt. A lakásárak tíz év alatt meg is duplázódtak. Volt olyan időszak, amikor a 45 milliós Spanyolországban több lakás épült, mint a 200 milliós lakost jelentő Franciaországban,

Németországban és Olaszországban együttvéve.

A bankok olcsó hiteleket kínáltak, ezért megnőtt a lakásvásárlások száma a bérelt lakások rovására (ez utóbbiak aránya csak 11,5 százalékot tesz ki). Ennek következtében viszont a lakosság eladósodása is erősen megnőtt. Az államadósság sok más EU-tagállamhoz képest viszonylag alacsony, a GDP 54,3 százaléka, de a nem pénzügyi magánszektor eladósodottsága jelentős, a GDP mintegy kétszeresére rúg. A válság következtében azonban az olcsó hitelek megszűntek, és több mint egymillió lakás maradt eladatlanul az országban.

A spanyol bankrendszer meglehetősen koncentrált. Két spanyol óriásbank, a Banco Santander és a BBVA világszerte is vezető szerepet játszik, és a takarékszövetkezetek közül is a La Caixa és a Caja Madrid messze a legjelentősebb. Az univerzális spanyol bankok hagyományosan összefonódtak a vállalatokkal, tulajdoni részesedés, hitelek, exportfinanszírozás révén, és nagy súlyuk van az ingatlanszektorban, az építőiparban is. A nagybankok épségben átvészelték a pénzügyi válságot, de kisebb takarékpénztáraik bajba kerültek. 2009 márciusában például egy megghiúsult fúzió után a spanyol központi bank kénytelen volt átvenni a Caja Castilla-La Mancha irányítását.

2009-ben a spanyol GDP 3,6 százalékkal csökkent, és a kormány előrejelzése szerint az idén sem lesz növekedés. A válság következtében a munkanélküliség 18 százalékra ugrott, főleg a fiatalokat sújtva, körükben 45 százalékos a ráta. A munkaerőpiaci-szabályozás to-

vábbra is komplikált és merev. A határozatlan idejű munkavállalók béreit az iparági és a regionális szakszervezetekkel folytatott alku során alakítják ki, és ezek a bérek nem csökkennek. A tavalyi recesszióban is háromszázalékos volt a bérnövekedés. Ezeknek a munkavállalóknak az elbocsátása sem könnyű, a vállalatoknak jelentős összeget kell kifizetniük ilyenkor, munkaévenként 45 napi bért.

A spanyol munkaerőpiac merevsége ősi probléma, s ezért a 90-es évek közepén bevezették a határozott idejű fix szerződések lehetőségét. Ez népszerűvé vált a vállalatok körében, és a spanyol munkaerőpiac kettészakadt: a határozatlan idejű dolgozók mellett kialakult a munkavállalók egyharmadát kitevő, fix időre felvett, könnyen elbocsátható dolgozók rétege. Köztük jelentős részben találhatók fiatalok és bevándorlók. Ezt a réteget érintették elsősorban a válság miatti leépítések.

Az elmúlt évtizedben tehát a bérek töretlenül nőttek, a termelékenység viszont csökkent. Az egységnyi munkaerőköltség-mutató (ULC) növekedése a többi EU-tagállamhoz képest Spanyolországban volt a legnagyobb. A legtöbb elemző a munkaerőpiac flexibilizálását szorgalmazza. A kormány tervei között szerepel is a végkielégítési összeg csökkentése (munkaévenként 33 napra) és a béralkurendszer reformja. Mindez azonban jelentős ellenállásba ütközik, és a kormány szándékai sem tűnnek túl határozottnak.

A spanyol kormány a válságból való kilábalásra megalkotta a Fenntartható gazdaság törvényét (Ley de Economía Sostenible), ami a központi kilábalási stratégia fő eleme. E stratégia része többek között a nyugdíjrendszer reformja (a nyugdíjkorhatár megemlése 65-ről 67 évre), a munkaerőpiac reformja és az Állami Hitelintézet átszervezése. 2010 júliusától emelkedik az áfa kulcsa is: az általános kulcs 16-ról 18 százalékra, a kedvezményes pedig 7-ről 8 százalékra. Európai uniós összehasonlításban a spanyol forgalmiadó-kulcsok amúgy sem magasak. Túl nagy viszont a kedvezményes áfás termékek köre, ami jelentős súlyt tesz ki a fogyasztói kosárban is, így az adóemelésből származó bevételhez nem szabad túlzott várakozásokat fűzni. Általában véve, az

elemzők jó irányba tett lépésnek tekintik a Fenntartható gazdaság törvényét, de keveslik az intézkedéseket.

A kormánynak még ezeket sem lesz könnyű kemény kézzel végrehajtania. 2013-ra cél az államháztartási hiány három százalékra csökkentése. Eközben a tervek szerint az államadósság a GDP 74 százalékára fog nőni. Az adósság gyors növekedése finanszírozási problémákat okoz, ezért kellene a bevételnövelő és a kiadáscsökkentő intézkedések. Ezzel egy időben a gazdaságot és a fogyasztást is élénkíteni kell, ami viszont a magas munkanélküliség és a magánszféra jelentős eladósodottsága miatt nehéz. Ráadásul az áfaemelés sem ösztönzi a fogyasztást. Az állam az építőipari fellendülés korábbi bevételeire már nem számíthat, és a munkanélküliség miatt a társadalombiztosítási járulék befizetése is csökken.

Kérdés, hogyan lehetne hosszabb távra rendezni a spanyol gazdaság problémáit. Elméleti lehetőség lehetne az is, hogy Spanyolország kilép az euróövezetből és leértékeli valutáját, így versenyképessége javulhatna, és megindulna a növekedés. Csakhogy ez a legkevésbé járható út, mert ez a súlyos presztízvesztésen kívül komoly pénzügyi zavarokhoz vezethetne az Európai Unióban.

A fenntartható növekedést csak a termelékenység növelésével lehetne elérni. Ehhez mély, szerkezeti átalakítások szükségesek, például az oktatási rendszerben (csökkentve a rendkívül magas iskolaelhagyási adatot), a munkaerőpiacon (csökkentve a dualitást és megreformálva a kollektív béralkut), az egészségügyi és társadalombiztosítási rendszerben (a nyugdíjkiadások idén a GDP kilenc százalékát teszik ki) és az adminisztratív terhek esetében (például a vállalatalapítási költségek csökkentésével). Mindezekkel az új törvény sajnos nem foglalkozik.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu honlapról